

Wetenschappelijk informatiebrief: **Financiële prikkels in semi- publieke sectoren**

- **Financierings- en subsidieregelingen vormen een belangrijke randvoorwaarde voor de uitrol van innovaties in een semi- publiek domein**
- **Partners betrokken in een innovatie kunnen zich de vraag stellen in welke mate hun financieringsmodaliteiten bij elkaar aansluiten, dan wel tegenstrijdig zijn, en op welke manier daar wordt mee omgegaan in het innovatietraject.**

Contact:

Lies van Pee, iCher, VUB	lies.van.pee@vub.ac.be 02 477 42 20
Marc Jegers, iCher, VUB	Marc.jegers@vub.ac.be

Gelieve deze informatiebrief te citeren als: *Kennisplatform innovatie gezondheidszorg, wetenschappelijke Informatiebrief : "financiële prikkels" , Brussel, Januari 2014*

Innovaties in de zorgsector worden mede beïnvloed door de inzet van publieke middelen

Onze gezondheids- en welzijnssector wordt gekenmerkt door een sterk uitgebouwd regelgevend systeem dat de randvoorwaarden vastlegt over de wijze waarop diensten worden aangeboden en gebruikt. De overheid maakt daarbij gebruik van financiële prikkels om het gebruik van publieke middelen zoveel als mogelijk in de hand te houden. In verschillende sectoren kunnen die financiële prikkels een andere vorm aannemen.

Overheden willen met het toekennen van subsidies iets bereiken

Overheden geven subsidies, in principe op basis van een democratisch besluitvormingsproces, om bepaalde doelstellingen te realiseren. Met financiële 'incentives' of prikkels wordt een bepaald gedrag financieel beloond, ander gedrag niet, of bepaald gedrag zelfs financieel bestraft.

Een goed uitgekiend subsidiesysteem zorgt er voor dat gewenst organisatiegedrag leidt tot een financieel gezonde situatie, en ongewenst gedrag tot een financieel precaire situatie voor de ontvanger van de middelen.

In de praktijk is het voor overheden niet zo eenvoudig om een effectief systeem te ontwerpen. In de situatie waarin innovaties worden gedragen door verschillende sectoren moet onderzocht worden in welke mate financiële prikkels tegenstrijdig of contraproductief werken, of ongewilde en ongewenste gevolgen in de hand werken.

Er wordt in de financiering verschillende type prikkels onderscheiden:

Vast versus variabel

Een vast subsidiebedrag, waarbij de overheid voorwaarden vastlegt, is beperkt tot een "eenmalige" prikkel, die weinig impact heeft op het organisatiegedrag in de tijd: bepaald gewenst gedrag wordt in de tijd in principe niet beloond, ongewenst gedrag wordt niet bestraft.

En vast subsidiebedrag kan aanleiding geven tot ongewenst gedrag. In de zorg is het bijvoorbeeld gekend dat vaste bedragen cliëntselectie in de hand werkt: moeilijk te behandelen cliënten worden impliciet of expliciet doorverwezen en de gemakkelijke worden in huis gehouden, het bedrag blijft toch hetzelfde en gemakkelijk te behandelen patiënten zijn goedkoper.

Financiële prikkels kunnen ook gegeven worden op variabele basis. Een variabel bedrag wordt toegekend op basis van parameters zoals bijvoorbeeld aantal verblijfdagen, lengte verblijfsduur in een ziekenhuis, sociaal- economische kenmerken

van 'cliënten', De parameters die gebruikt worden spelen in op gedrag dat de overheid wenst te beïnvloeden.

- Een fictief voorbeeld: stel een woonzorgcentrum krijgt een extra subsidie van 100 € per dag per resident die ouder is dan 80 jaar. Dit is voor het woonzorgcentrum financieel alleen maar voordelig als de extra-kost die ontstaat lager is dan 100 € per dag. Maar zoals gezegd, hoeft dit geen reden te zijn om residenten ouder dan 80 te weigeren, zolang het globale financiële plaatje van het centrum maar blijft kloppen.

Het meest gekende nadeel van variabele systemen is het in de hand werken van overconsumptie.

Variabele subsidiesystemen kunnen absoluut of relatief zijn.

Variabele subsidiesystemen kunnen absoluut of relatief zijn. Een voorbeeld van het eerste geval is het nomenclatuursysteem: wie naar een huisarts gaat betaalt een vastgelegd bedrag, en de huisarts weet dus hoeveel hij of zij ontvangt per patiënt.

In een relatief systeem wordt gefinancierd op basis van bereikte eindresultaten binnen een te besteden totaalbudget.

- Weer een fictief voorbeeld: stel dat er 2 scholen zijn, en dat een subsidie van 100 gegeven wordt voor de twee scholen samen, op basis van het aantal afgeleverde diploma's. Stel dat dit nu voor elke school 20 diploma's is, dan krijgen zij elk de helft, zijnde een subsidie van 50. In het volgende jaar levert de eerste school 25 diploma's af (een stijging met 25% dus). Dit wil niet zeggen dat de subsidies ook zullen stijgen: als de tweede school ook 25 diploma's aflevert, krijgen beide scholen weer elk 50. Als de tweede school 30 diploma's aflevert, dalen zelfs de subsidies van de eerste school.

Retrospectief versus prospectief

In een prospectief systeem liggen subsidiebedragen op voorhand vast. Een dergelijk systeem zet aan tot zuinig, maar soms ook te zuinig, gebruik van de middelen.

In een retrospectief systeem wordt het uiteindelijke bedrag pas bepaald na afloop van het subsidiejaar (retrospectief). Afhankelijk van de wijze waarop dit gebeurt zijn verschillende incentive-effecten mogelijk: stel dat de effectief gemaakte kosten gesubsidieerd zouden worden, dan zet men niet aan tot zuinigheid, maar dikwijls tot overconsumptie.

Hybride systemen

In de praktijk stelt men dikwijls vast dat subsidieregels een mengelmoes zijn van de bovenstaande systemen, wat in veel gevallen leidt tot een situatie waarbij de organisaties verschillende, soms tegenstrijdige, prikkels ervaren. Zo kan een luik van de regelgeving bijvoorbeeld netwerkvorming stimuleren, daar waar, in dezelfde regelgeving, andere bepalingen netwerkvorming (financieel) afremmen. Het is voor de organisatie dan niet steeds eenvoudig uit te maken wat het financieel optimale gedrag is.